

TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH

Fakulta elektrotechniky
a informatiky

Enviromentálna etika

Meno a priezvisko: Martin Chlebovec	Vyučujúci: PhDr. Thlic. Mgr. Ján Mičko, PhD.
Akademický rok: 2018/2019 Dátum: 7. apríla 2019	Semester: LS
Študijný odbor: Počítačové siete	
Hodnotenie:	Semestrálne zadanie:
	Zápočtová písomka:
Výsledné hodnotenie:	

OBSAH

ÚVOD.....	3
1. ENVIROMENTÁLNA ETIKA.....	4
1.1 Správanie sa človeka so zameraním na všetko ostatné.....	5
1.2 Antropologický smer enviromentálnej etiky.....	5
1.3 Biologický smer enviromentálnej etiky.....	5
1.4 Ekologický smer enviromentálnej etiky.....	6
2. POHLADY NA ENVIROMENTÁLNU ETIKU.....	7
3. PROBLÉMY ENVIROMENTÁLNEJ ETIKY V PRAXI.....	9
ZÁVER.....	10
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	10

ÚVOD

V modernej spoločnosti dnešnej doby je nevyhnutné riešiť problémy a rozhodnutia ľudsky. Jednou z možností ako to dosiahnuť je použiť prirodzený systém etických zásad a morálnych noriem, ktoré nám sú prirodzene vštepované. Umožňuje teda konať na základe medzi rozumu, mravnosti a kódexu skupiny, ktorej sa týka.

Etika je praktická veda, ktorá obsahuje niekoľko disciplín, ktoré skúmajú správanie sa ľudí a relevantnosti ich konania voči iným entitám. Disciplíny sú rozdelené prostredia, kde sa tieto vlastnosti a činy človeka skúmajú.

Pre moju semestrálnu prácu som si zvolil tému Enviromentálna etika. Tému som si zvolil, nakoľko skúma správanie sa človeka voči životnému prostrediu, ku ktorému mám blízko. So životným prostredím prichádzam do kontaktu na dennej báze a ľudské problémy a najčastejšie formy správania sa sú mi známe.

V semestrálnej práci som sa zaujímal o rozdelenie enviromentálnej etiky, vybranými pohľadmi na enviromentálnu etiku z úst filozofov danej doby a v poslednej časti práce som pridal aj príklad z praxe s ľudským konfliktom, ktorý mal za následok zhoršenie situácie životného prostredia a jeho aspektov. Cieľom semestrálnej práce bolo osvojiť si obsiahnejšie poznatky z tejto disciplíny a lepšie porozumieť čo konkrétne skúma.

1. ENVIROMENTÁLNA ETIKA

Enviromentálna etika pozostáva z dvoch slov. Enviro - životné prostredie, alebo príroda a mentalita, teda názor, spôsob myslenia. Je praktickou disciplínou etiky, ktorá skúma správanie sa človeka voči životnému prostrediu, pričom sa zaujíma o základné ľudské otázky, ale taktiež aj o slobodu konania, rozumu a opodstatnenia páchaného násillia.

Cieľom enviromentálnej etiky je udržať život a trvalo ho rozvíjať. Od tradičnej etiky sa líši najmä tým, že neskúma správanie sa človeka v spoločnosti voči iným ľuďom, ale jeho správanie sa voči životnému prostrediu a odpovedá na otázky, či je toto správanie sa správne a opodstatnené.

Dvojicou hlavných otázok, o ktoré sa enviromentálna etika zaoberá su:

- Prečo došlo vo vzťahu človek - životného prostredie k zlyhaniu?
- Ako by sa mal tento vzťah zmeniť?

Nakoľko sa enviromentálna etika zaujíma o široké spektrum entít voči ktorým sa skúma správanie človeka, existuje niekoľko spôsobov, ktorými je ju možné rozdeliť na vhodnejšie oblasti a presnejšie ju zamerať na konkrétnu oblasť. Pri rozdelení enviromentálnej etiky podľa zamerania poznáme tieto štyri podkategórie^[2]:

- zameranie na človeka - správanie sa človeka, a spoločnosti so zohľadnením ich potrieb
- zameranie na zvieratá - správanie sa človeka voči zvieratám, snaha rešpektovať ich
- zameranie na život - správanie sa človeka voči prírode a životu, ochraňovať ho
- zameranie na všetko ostatné - správanie sa človeka k neživým častiam životného prostredia (voda, vzduch, pôda)

Druhý spôsob rozdelenia enviromentálnej etiky vychádza z filozofie, že každý človek raz narazí na križovatku, kde sa musí rozhodnúť, akým smerom sa vydá z vlastného presvedčenia. Toto rozdelenie sa prizvučne nazýva aj smerové, či centrové:

- Antropologický smer - ľudský smer s prihliadnutím na ľudské potreby (hodnoty) s udržaním životného prostredia pre ďalšie generácie
- Teologický smer - zdroj hodnôt je Boh. To, čo človek vytvoril je z vôle Boha. Tento smer je zdieľaný predovšetkým kresťanmi, judaistami a moslimami.
- Biologický smer - dôraz na rešpektovanie všetkých živých organizmov, ktoré majú rovnaké právo na život. Život treba chrániť, aj jednotlivu.

- Ekologický smer - snaha o vytvorenie biotických spoločenstiev, teda zoskupovať všetko živé s rovnakými, alebo podobnými väzbami. Neprejavuje snahu zachrániť každý život. Smrť je súčasťou kolobehu života.

1.1 Správanie sa človeka so zameraním na všetko ostatné

Podkategória enviromentálnej etiky z pohľadu zamerania, ktorá skúma zásady správania sa človeka voči neživým častiam životného prostredia. Do tejto kategórie je možné zaradiť všetko, s čím sa stretávame a čo potrebujeme pre život. Pôda, voda, vzduch, ale aj prírodné nerasty, či podzemné bohatstvo spadá do tejto kategórie enviromentálnej etiky. Hlavnou snahou je chrániť neživý svet a všetkých jeho zložiek.

1.2 Antropologický smer enviromentálnej etiky

Smer enviromentálnej etiky zameraný hodnoty človeka a jeho záujmy. Hodnoty človeka vznikajú s jeho potrebami. Vo svojej prirodzenej podobe tento smer ponúka pohľad na prírodu ako na zdroj, ktorý človeku slúži a ten ho využíva. Zároveň však človek prírodu chráni pre ďalšie generácie. Prírodu chráni človek iba pred sebou samým. Riadi sa heslom: Dobré je to, čo je a bude dobré pre ľudstvo. Je najčastejším smerom dnešnej doby.

Antropologický smer v sebe obsahuje aj rôzne podoby. V extrémnej podobe využíva človek prírodu preto, lebo je tu pre neho a má na to právo. Nemá záujem a prioritu ju ochraňovať pre ďalšie generácie, keďže sa orientuje iba na prítomnosť.

Globálne problémy sú v dnešnej dobe riešené najmä antropologickým smerom, ktorý ľudstvo používa už od pradávna. Prihliada na to, čo je pre ľudstvo prospešné a snaží sa v tomto duchu riešiť aj globálne problémy, ku ktorým došlo v súvislosti s poruchou vzťahu človek-životné prostredie. Antropologická etika je obecné akceptovanou enviromentálnou politikou a konceptom trvalého rozvoja.

1.3 Biologický smer enviromentálnej etiky

Hlavnou myšlienkou biologického smeru je úcta k životu. Všetky organizmy majú rovnaké práve na život a ten je najvyššou hodnotou sveta, ktorú treba chrániť. Dobré je to, čo je dobré pre zachovanie čo najväčšieho množstva organizmov. Postoje k tomuto tvrdeniu sa

však rôznia, keďže po praktickej stránke sa biologický smer snaží zachrániť vymierajúce druhy zvierat, alebo rastlín bez ohľadu na vynaložené finančné prostriedky a dopad, ktorý to bude mať na životné prostredie či na človeka. Smer vznikol na začiatku 20. storočia, vychádza z presvedčenia, že ľudská viera vo vlastnú výlučnosť života je neoprávnená a život je potrebné chrániť vo všetkých formách. Ponaučenie zo smeru plynie najmä úvahám o skromnosti. Smer stojí aj za vznikom vegetariánstva, či vzniknutia rôznych ekologických hnutí.

1.4 Ekologický smer enviromentálnej etiky

Časť enviromentálnej etiky orientovaná na ekológiu, ktorá čerpá z úvah Aldo Leopolda. Snaží sa o vytváranie biotických spoločenstiev a ich rovnováhu na Zemi. Biotické spoločenstvá sú zoskupenia živých tvorov, rastlín, nerastov, prostredia, ktoré majú podobné, alebo rovnaké znaky.

Je to teda snaha o udržanie fauny, flóry a pôvodných zvierat na geografických oblastiach Zeme a udržiavať medzi nimi rovnováhu. Voči biologickému smeru enviromentálnej etiky netrvá na záchrane každého života. Súčasťou je života je aj smrť. Hlavnou myšlienkou ekologického smeru je byť prospešným pre celok - teda Zem.

Ekologický smer môže byť v povedomí ľudí braný rôznorodo, keďže je obtiažne vyhodnocovať záujmy celku ako takého a taktiež je namáhavé pochopiť a preukázať že biotické spoločenstvo nefunguje správne, alebo je nejakým spôsobom poškodené. Z toho dôvodu ekologický smer enviromentálnej etiky neponúka návod na správanie ako také.

2. POHĽADY NA ENVIROMENTÁLNU ETIKU

Názory na enviromentálnu etiku sa vyvíjali dobou, ktorými bola ovplyvnená aj v povedomí ľudí, až dospela do štádia, ako ju poznáme dnes a existujú na ňu ucelené filozofické pohľady a názory.

Aldo Leopold - americký prírodovedec a učiteľ - „Určitá vec je správna, ak smeruje k zachovaniu integrity, stability a krásy biotického spoločenstva ... ak smeruje inam, je zlá.“^[11] - všeobecne uznávaný pohľad a názor pre enviromentálnu etiku - ekologický smer.

René Descartes^[6] - francúzsky filozof, fyzik - (karteziánsky - pánsky pohľad na svet): „Ak tlčieme psa a ten kričí, nesmieme si myslieť, žeby ho to bolelo, ale je to ako keď udieme na klávesu varhan a tá vydá príslušný tón.“ - pre Descartesa mali hodnotu iba mysliace bytosti - ľudia. Preferovaný pohľad na enviromentálnu etiku pre 17-te storočie v Európe s pánskym pohľadom na svet a životné prostredie, ktoré je možné bez obmedzení drancovať?

Albert Schweitzer - nemecký teológ a misionár: „Musíme bojovať proti duchu nevedomej krutosti, s ktorou zaobchádzame so zvieratami. Zvieratá trpia rovnako ako my. Pravo ľudstva nám nedovoľuje, aby sme im takéto utrpenie spôsobili. Je našou povinnosťou, aby sme to uznali s celým svetom. Kým nerozšírime svoj kruh súcitu ku všetkým živým veciam, ľudstvo nenájde mier.“^[8]

Pri svojom pohľade na životné prostredie a človeka Schweitzer vychádzal z presvedčenia, že ľudská viera vo vlastnú výlučnosť je neoprávnená, a že život je potrebné chrániť v akejkoľvek forme. Táto úvaha sa stala jedným zo základov pre biologický smer enviromentálnej etiky. Získal Nobelovu cenu za mier v roku 1952.

Josef Šmajš^[4] - český filozof a spisovateľ - upozornil na rozpor medzi kultúrnou a prírodnou informáciou, ktorá vzniká na úrovni vnímania, ale nakoniec interpretuje aj skutočnosť. V roku 1995 vydal knihu Ohrozená kultúra, za ktorú získal Cenu majstra životného prostredia Českej republiky. V roku 2011 v Novosibirsku vychádza preklad pôvodnej knihy a v roku 2012 bol ocenený Cenou za najlepšiu vedeckú knihu roka.

Erich Fromm^[3] - nemecký humanistický filozof a Rupert Sheldrake^[7] (anglický biochemik) - spoločne poukázali na odklonenie sveta, ku ktorému došlo reformáciou v 16. storočí. Primárnym dôvodom reformácie bol rozpor medzi Bibliou a cirkevnou praxou, najmä v oblasti odpustkov. Reformácia z cirkvi odstránila jeho ženskú a súcitnú časť, ktorých pramene tkveli v neolitických náboženstvách. Vytvorenie protestantských cirkví pozmenilo vnímanie Božej vôle, viery v Boha, pridružuje sa k teologickému smeru enviromentálnej etiky.

Lynn Townsend White Jr.^[5] - americký historik a profesor, vytvoril niekoľko rôznych pohľadov na aktuálnu - novodobú ekologickú situáciu s pochopením, že príroda nie je iba zdroj, ktorý má byť bezhlavo vytážený: „Budeme mať naďalej sa zhoršujúcu ekologickú krízu, až kým neodmietneme kresťanskú zásadu, že príroda nemá dôvod na existenciu, aby slúžila človeku.“ - vytvoril aj niekoľko filozofických pohľadov v súvislosti s vedou: „Viac vedy a viac technológií nás nezabaví súčasných ekologických kríz, kým nenájdeme nové náboženstvo, alebo prehodnotíme naše staré.“

3. PROBLÉMY ENVIROMENTÁLNEJ ETIKY V PRAXI

Ako sme sa pri rozdelení enviromentálnej etiky dozvedeli, konanie človeka má najbližšie k antropologickému smeru. Ten však hovorí o tom, že človek sa snaží okrem rozumného využívania zdrojov aj životného prostredie chrániť. V reálnom živote je veľmi ťažké rozhodnúť sa, čo je to správne a to najmä, ak v situácii rozhoduje spoločenstvo ľudí, kde každý prislúcha inému smeru a nerozhoduje jednotlivec na základe svojho presvedčenia, ale po vzájomnej dohode, či ustúpení druhej strane.

Príklad z praxe:

V novembri roku 2004 zasiahla Vysoké Tatry veterná smršť. Pri skúmaní následkov vyvrátených stromov sa zistilo, že boli napadnuté lykožrútom a oslabené v dôsledku čoho neodolali rozsiahlemu náporu vetra. Snahou lesníkov bolo urýchlene choré a vyvrátené stromy s podkôrnym lykožrútom - škodcom izolovať a z lesa vyvieť a plochy zalesniť, čo sa javilo ako správne riešenie s prihliadnutím na antropologický smer enviromentálnej etiky.

Druhá strana - ochránari lesov a združenia sa snažili o udržanie biotických spoločenstiev - ekologický smer, o ktorých boli presvedčení, že sa vývozom popadaných stromov naruší. Svoju snahu znásobili násilným bránením v odstraňovaní chorých stromov, čo malo za následok nekontrolovateľné rozšírenie lykožrúta do zdravých lesov. Aj po 14-tich rokoch od veternej smršte sú vo veľkej miere badateľné dopady na životné prostredie v najväčšom národnom parku - TANAP-e.

Kilometre vyschnutých lesov poškodených od lykožrúta lemujú ešte zdravé lesy. Narušené biotické spoločenstvá s rastom invazívnych rastlín - Vrbovka úzkolistá, ktorá vytvára "fialové moria" na rúbaniskách po smršti, na ktorých rastú mladé stromy, vytláča pôvodné rastliny a vytvára nové neprirodzené biotické spoločenstvo.

ZÁVER

V semestrálnej práci na tému Enviromentálna etika som si osvojil rôzne druhy rozdelenia podľa jej zamerania. Lepšie som porozumel čo jej názov vyjadruje a čím sa zaoberá. Nadobudol som nové poznatky v oblasti výrokov a mien slávnych filozofov, ktorých pohľady na enviromentálnu etiku boli rôzne počas storočí a týkali sa vlastného presvedčenia, či vyššej moci - Boha.

Jasnejšie som porozumel globálnym problémom a možnostiam ich riešenia, pričom je možné zohľadniť rôzne smery enviromentálnej etiky, ktoré môžu prispieť k riešeniu problému jednotlivo, alebo aj skupiny problémov. Prekvapilo ma, že väčšina materiálov k vypracovaniu semestrálnej práce, ktoré som využil boli zahraničné texty, najmä v češtine, alebo angličtine, ktoré obsahovali oveľa prínosnejšie informácie ako slovenské stručné texty.

Nad niektorými filozofickými úvahami som vyjadril mierne pohoršenie v súvislosti s násilím na zvieratách a ich opisom ako vecí. Na druhú stranu ma príjemne prekvapili výroky Lynn Townsend White Jr. aj nepublikované v semestrálnej práci, kde znateľne preukázal poznatky aj ku enviromentálnej etike dnešnej doby plnej vedy a techniky.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- [1] Enviromentálna etika - Wikipedie - otvorená encyklopedie [online]. [s.a.]. [cit 2018-03-08]. Dostupné na internete: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Environment%C3%A1ln%C3%AD_etika>.
- [2] Enviromentálna etika - o škole - Učivá [online]. [s.a.]. [cit 2009-07-16]. Dostupné na internete: <http://www.oskole.sk/?id_cat=16&clanok=2956>.
- [3] Erich Fromm - Wikipedie - otvorená encyklopedie [online]. [s.a.]. [cit 2018-09-22]. Dostupné na internete: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Erich_Fromm>.
- [4] Josef Šmajš - Wikipedie - otvorená encyklopedie [online]. [s.a.]. [cit 2015-11-14]. Dostupné na internete: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Josef_%C5%A0majš>.
- [5] Lynn Townsend White Jr - Wikipedia - the free encyclopedia [online]. [s.a.]. [cit 2019-03-25]. Dostupné na internete: <https://en.wikipedia.org/wiki/Lynn_Townsend_White_Jr.>.
- [6] René Descartes - A-Z Quotes - Wikipedie - otvorená encyklopedie [online]. [s.a.]. [cit 2019-03-16]. Dostupné na internete: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Descartes>.
- [7] Rupert Sheldrake - Wikipedie - otvorená encyklopedie [online]. [s.a.]. [cit 2018-03-10]. Dostupné na internete: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rupert_Sheldrake>.
- [8] TOP 25 QUOTES BY ALBERT SCHWEITZER - A-Z Quotes [online]. [s.a.]. [cit 2018-04-07]. Dostupné na internete: <https://www.azquotes.com/author/13192-Albert_Schweitzer>.